

Kloka människor och deras bedrifter del 3.

Gammal tro om saker och ting. Upptecknat i Lerbäck av Ruben Carlsson.

Spökerier och oknytt.

Gustav i Ängstugan som låg på **Esperuds ägor nordost om Skyllberg** var en man mycket begiven på brännvin och ville då gärna slåss. På marknaderna vid Lerbäck, auktioner och andra folksamlingar var han en verklig skräck. Även hemma då han var onykter. Ofta härbärgerade han knallar och annat kringvandrande folk i sin stuga. De fick ligga kvar över nätterna. Det söps där såväl helg som söcken. Folk som gick förbi där på söndagarna såg hur det låg fulla personer både ute och inne.

Det började ryktas i bygden att en knalle försvunnit efter en sådan där natt i Ängstugan. Hur det förhöll sig härmed blev aldrig klarlagt.

När denne Gustav dog sent omsider så fick en bybo sin näsa kringvriden i samma stund medan en vidrig liklukt spred sig i rummet. När han sedan stod på bår skulle en person från Skyllberg åka förbi där ett ärende till Römossen. Han lånade en häst och for iväg. Vid Ängstugan började vagnen gå så märkligt tungt. Den tycktes vilja vicka bakåt som om något tungt hängde där bak. Även hästen var skrämmd. Vitlöddrad av svett kom så hästen fram till gästgivaregården där en ny häst lånades medan den första skulle få vila ut. Sedan gick färden bra. Man pratade sedan länge om att det spökade där gubben bott.

Åtminstone i ett fall blev det klarlagt att det var några dagsverkare vid Skyllberg som roat sig med att skrämma förbipasserande genom att rulla stora stenar utför det närliggande berget.

Från **Snavlunda** berättas om spökerier i en stuga där en gubbe levat och dött. Han var känd som en, vilken ej trodde på en kommande tillvaro efter döden. Religion var för honom ett okänt begrepp. Ofta var han anlitad att vara med vid tappningen av brännvin vid Svinnersta bränneri.. Det skulle vid sådana tillfällen vara tvenne vittnen och en kontrollant. Efter en sådan dag kom han alltid hem onykter.

En gång efter en sådan tappning råkade han in i en virvelvind straxt utanför hemmet och blev liggande på vägen. Han blev sjuk efter detta och fick aldrig mer någon hälsodag. En svår sjukdom band honom vid sängen. En dag kom grannkvinnan Fia på besök.

Han bad då henne att bryta av en synål över honom så att han fick dö och ej pinas längre. Fia blev så förskräckt att hon gick därifrån. Samma dag dog gubben.

Där spökade det sedan. Ibland om nätterna lyste det i alla fönstren fast ingen bodde där. Var natt var det oväsen blad skatorna och en gång lade sig en kall hand över ansiktet på en granne då han låg och sov.

I **Stimmerkulla** bodde i slutet av 1800-talet ett nygift par, Hanna och Gustav. Mannen arbetade långt därifrån och måste för den skull gå upp tidigt på mornarna. Kvinnan sov vanligtvis en stund sedan hon hade rustat ut sin make.

En morgon efter det att han hade givit sig iväg vaknade hon vid att hennes ena arm kramades av ett fast grepp. Sedan var det också synligt ett stort blodvite där hon hade känt kramningen. Hanna var övertygad att det var något otyg med i spelet. Nyligen hade en gubbe dött i stugan och en tavla fanns kvar på väggen av hans tillhörigheter. Man avlägsnade den varefter ingen stördes vidare.

En troende och mycket trovärdig person **J K-n** berättade en gång för mig följande. Då jag tjänade dräng hos Johan Pettersson i Dunsjö var jag ute för en händelse som skrämde mig mycket. På den tiden trodde jag varken på Gud eller Djävulen och ofta utmanade jag sådana makter för att se om de verkligen fanns. Så trotsig var jag alltid när jag kom från något dryckesgille.

En morgon låg jag vaken i kammaren och hörde, som jag trodde, husbonden komma på förstubron och öppna porten. Han skulle tydligen gå upp och väcka mig, ty han fortsatte uppför trappan. Jag hörde honom öppna kammardörren och gå fram till min säng där jag låg med ryggen ut mot rummet. Nu kände jag plötsligt hur en näve grep mig i ryggen kraftigt och hårt. Jag vände mig hastigt om men ingen stod att upptäcka i rummet.

Sedan den stunden tror jag att det finns mycket som vi människor ej förstår. Jag fick se att jag var en liten svag varelse. Efter det hade jag ingen lust att utmana de makter jag förr ej trott på.

En gång sålde samma person en dragkista som tillhört hans avlidna moster. Samma kväll började det knaka i väggarna några minuter efter sex. Likadant påföljande kväll. För var gång blev knackningarna starkare. Tiden flyttades också fram mot midnatt. När en hel vinter gått hördes det först fram på morgonsidan.

En morgon kom en av hans pojkar till honom helt förskrämd. Han berättade att det nu börjat slå på fönstret också. Just som han sagt detta slog det så hårt på fönsterrutan att den borde ha gått sönder. Om det hade varit en människa som slagit.

Då gick K fram och sade. I Guds namn va vill ni här. Är det något ni önskar och vill oss, så säg ifrån så skall vi göra allt så det skall bli rätt och riktigt. Då brakade det till uppe på vinden som med ett tungt föremål just på den plats där kistan stått och efter det var det tyst på kvällarna.

Samme man bodde också en gång på en plats där två bröder förut dött i lungdot. En kväll ropade pigan nerifrån. Är det ni K som går i trappan eller vem är det?

K var inne på sitt rum och också hört stegen i trappan. Detta skedde flera kvällar utan att någon människa syntes till.

Inne i en garderob låg det kläder och skor efter de döda. Dessa hopsamlades och bars ut, samt grävdes ner i skogen. På kvällen hade man sedan en bönestund i stugan. Man bad att allt skulle vara lugn och frid i stugan. Efter det hördes aldrig mer något besynnerligt där.

Vid **Tjälvesta i Snavlunda** fanns en lagårdspiga under gamla ministerns tid, som hette Kerstin. Betjänten därstädes uppvaktade flickan, som efter en tid väntade barn, till vilken hon påstod honom vara fadern.

En söndag var de två ute på en närbelägen sjö och rodde. Hon framförde då önskemål om att snarast möjligt få gifta sig. Detta ville dock inte betjänten vara med på. *"Då ta ja live mitt"* utbrast flickan. Innan han reagera tog hon upp något ur kläderna som hon svalde. Efter en stund var hon död.

Den som berättade detta för mig (**G L-g**) påstod sedan att den olyckliga flickan spökade vid Tjälvesta. Då han som liten var med sin mor en kväll på vägen därförbi såg de henne komma emot sig. De stannade och den osaliga varelsen gav till ett hemskt skri. Vi måste ge oss av vägen ut på gården för att komma förbi sade min berättare.

Samme man berättade en annan besynnerlig händelse. Han var som 15-åring med i ett sällskap som brukade samlas för att sjunga. På väg till en dylik sammankomst fick 15-åringen på Majtorpa bro till sin förskräckelse se en huvudlös människa komma emot sig. En till i sällskapet såg också den huvudlöse. Min sagesman vände sig om och hejdade alla och motade dem av vägen med spöket fick passera.

I vattnet nedanför skall en piga ha dränkt sitt barn. Där skall man ibland nattetid ha hört gråt. Hur det skall ha haft sammanhang med spöksynen på bron kunde min berättare ej förstå.

Genom **Tjälvesta ängar** flyter en bäck mot norr. Över denna finns en bro benämnd *"Rubroa"*. Här spökade det vilt förr i tiden. Folk såg smågrisar kila över vägen sades det. Hade man häst med sig blev den skrämmd och ville inte gå över bron. Även här lär en kvinna ha gömt undan ett barn.

En **kvinn**a i **Bronsjöhult Lerbäck** gifte sig med en skomakargesäll. På nyårsnatten i spöktimmen kom det fram tre små varelser i stugan som sjöng ”*Strumpe knapp å bytte knapp å lera. Å ha int mor blitt gifter i år så ha vi bleve flera*”. Det var tre barn som kvinnan fött och lagt i lönn. Sången skulle omtala på vad sätt de tagits av daga. Det barn hon nu gick med behövde ej mördas för hon var gift.

En **piga** i ”**Nöckert**” (**Nyckelhult**) hade mördat sitt barn, och dess vålnad skrek sedan i 60 år. Så länge skulle barnet ha levat om det ej blivit taget av daga. (Berättat av Öhlin i Långstorp)

På Getaboskogen skall ”*gasten*” (barn som tagits av daga) ha hörts, liksom på en plats liksom på en plats mellan Gårdsjö kors och Mörtsjön.

Vid Bunkens gård söder om Skyllberg fanns förr en stuga som är riven sedan första decenniet på 1900-talet . Ida P. sedan länge död berättade att då hon bodde där så spökade det i stugan. Det hände att dörren rycktes upp eller stängdes igen med fart av sig själv. Även sågs mystiska ljus i fönstren nattetid då ingen fanns där.

Öhlin i Långstorp berättade en gammal sägen om denna stuga. I närheten bodde en gammal gumma mor Gefvert. Hon skall ha berättat för Öhlin att då hon var ung på 1850-talet tjänade hon piga på gården. En gång kom en handelsman en så kallad knalle dit och fick på begäran husrum över natten. Dagen därpå skall pigan ha fått ett par schalar av husbondsfolket med tillsägelse med att vara tyst med var hon fått dem ifrån. Ej säga något om att en knalle hade varit där. Allt detta verkade mystiskt, och tanken kom att man undanröjt gårdfarihandlaren. Sådant hände ibland. När uthusen revs senare var det de som lade märke till en fördjupning i marken under ett av golven, ungefär så stor som en nedgrävd kropp. Inget gjordes åt saken som nu endast anses som en sägen bland många från bygden. De som levde under gammal tid tog gärna en sådan händelse som orsak till spökerier på gårdarna.

På **Dampetorp** finns ett stort stenröse med fördjupning i mitten. Om det är en forngrav eller ej är ovisst, kanske bara ett väldigt odlingsröse. **Holger Karlsson** gårdens ägare, berättade år 1947 att man ej ville göra offentlighet åt det hela.

Förr skulle folk ha sett eld brinna i rösets fördjupning har det berättats. Röset ligger intill vägen mot Åmmeberg straxt innan man kommer fram till den så kallade ”*Kelebacken*”. I denna backe skall trovärdigt folk ha varit utsatta för spökerier sågs det.

En ”**svartkonstbok**” skall vara nedgrävd i en vägkrök straxt söder om en **vägkrök i Norrängsbacken**. En svartkonstbok var skriven med blod på svart papper. Den som innehade en sådan kunde ej bli fri från den på annat sätt än att gräva ner den. Eld tog ej på den. Onda makter hjälpte innehavaren i livstiden men hans själ var ohjälpligt förlorad. Ofta trodde man att sådana människor liksom andra försvunna, var de som spökade mest efter sin bortgång.

Från Snavlunda berättas att folk som var ute vid midnattstid kunde se kyrkdörrarna stå på vid gavel. Från kyrkan hördes en musik som var överjordiskt vacker. Ingen kunde förklara det hela. Eftersom ingen människa fanns i kyrkan vid sådana tillfällen.

I en gammal stuga i Rya bodde förr en flicka som såg spöken. Folk påstod att det kom sig därav att hon ibland tog hem saker från kyrkogården, som band från kransar, hattprydnader och dylikt.

En gång var hon på övervåningen för att se efter sin lille bror. Föräldrarna var på ett kalas medan de övriga syskonen var nere i köket. Barnen berättade att det knackade på ytterdörren två gånger. Så hörde de hur det tassade uppför trappan. Flickan själv sade att en vit vålnad visade sig för en kort stund i dörröppningen.

Vid Öna, ett torpställe i Godegård hände sig på 1860-talet att en gammal knekt Kärnfeldt dog. Min farfar som bodde där hörde sedan om nätterna hur det bultade som med en hammare. En sade farfar. *"Å du frå helvete eller himmel, så säj va du vill å låt öss sen va i fre."* På morgonen kom farfar att tänka på att en av hans pojkar hade en hammare att leka med. Den hade tillhört Kärnfeldt i hans livstid. En annan pojke hade fått den av K. När han fick tillbaka hammaren blev det lugnt.

Adel J-a i Snavlunda såg mycket som var märkligt. En gång såg han en gumma sitta på en kälke medan den gick av sig själv uppför en stor backe.

Från Lerbäck berättades om en ogudaktig gubbe som dog. När prästen skulle förrätta jordfästningen lades två svarta händer över boken som han läste ur.

Vid Sundby i Snavlunda spökade det förr. Man hörde hur det gick i trapporna samt såg en gråklädd person både inom som utomhus. Man såg även ett barn som tycktes sväva fritt i luften.

Vid Hvllandsbacken såg man förr en hund med eld i munnen. Flera personer såg den stora svarta spökhunden.

En **spökaresten** finns alldeles vid norra vägkanten straxt **väster om Tärnebacken** på Långårdsvägen i Snavlunda. Tyvärr finns inga närmare sägner bevarade. På andra sidan finns en forngrav, ett större röse av sten. Traktens folk nämnde den för Vikingagraven. Den skulle en gång undersökts av en Forsell som där sökte efter begravna skatter. Forsell bodde straxt intill i en jordkula. Resten finns ännu kvar. Allt ligger på V Eks marker i Svinnersta.

I Rönne dog en bonde. En tid därefter var en gammal kvinna på gården och talade med änkan. Då såg de den döde komma gående ute på gårdsplanen. Han gick förbi och försvann.

I Snavlunda dog en äldre man. Efter hans död var det någon av husets folk som såg två händer med klor på fingrarna vilka lades fram på vedbodtröskeln.

Från Södra Lerbäck har jag hört omtalas att då man höll på med svepningen av en man som dött var det någon som såg den döde stå bredvid och se på.

En person i Svinnersta by hängde sig i en gran ute i skogen. När man gick skallgång efter den försvunne var det två personer som såg honom komma emot sig på en väg. Straxt efter detta fick de veta att man hade hittat honom.

Från Ingelsby berättar G. A. att han som liten pojke en gång såg ett spöke. Hans gamla farmor var ofta elak och hotade bl.a. med käppen. Så dog hon. En tid därefter hölls pojken och lekte utanför. Han sprang gatan mellan stugan och uthusen. Plötsligt slogs logdörrarna upp och i öppningen står den fruktade farmorsgumman. Pojken sprang så fort han kunde därifrån. Nära hemmet vänder han sig om, lagom för att se dörrarna slå igen med en smäll.

Vid Galgtallen i Åsbro har det spökat. En person berättar att han en månljus kväll såg en huvudlös människa hänga i tallen. En sägen går att den avrättade Petter Svensson från Blackfärd Skall ha hängts upp här "sig själv till straff och andom till varnagel".

Vid tröskning hos en **torpare vid Fallön väster om Skyllberg** häktade plötsligt båda linorna av svängelkrokarna, trots att dessa var så grova att linöglorna nätt och jämt gick på. Torparen visste dock på råd när det gällde otyg. Han vände svängeln upp och ned, samt krokade draglinorna underifrån. Sedan gick allt bra.

Samme man skulle en annan gång skjutsa hem en gumma som slagit ihjäl sig. Båda skacklarna föll då ned på en gång lösta från selstickorna. När detta skett tre gånger på en liten bit förstod vår man att som han själv utlät sig vem som hade varit med. Dock med att trä selstickorna nerifrån och upp i dragtamparna var den mystiska kraften bruten och han fick sedan åka ifred.

En man i Södra Lerbäck kom en gång inrusande i stugan och påstod att någon tagit mitt om honom och kastat honom en lång bit ut i snön. Dock fanns ingen människa i närheten. Man skrattade åt honom, men han tog med dem ut och visade att det fanns spår från platsen men ej dit.

Emil K i Skuru känd som en trovärdig och lugn människa berättade att han en enda gång varit med om något oförklarligt. Han skulle gå in i en vagnbod i Skuru då han fattades av ett par starka nävar som slungade ut honom igen. Han blev mycket uppskrämd av händelsen.

En person M. E. berättar att han som ung kom cyklande landsvägen från Åmmeberg mot Ingelsby. Han hade en lång stund sett en person framför också han på cykel. I Stigabackarna hann han upp honom. Han såg då att det var något mystiskt med den nattlige cyklisten. Han höll sig ej på kanten där isen var borta utan där det var som mest halt. En bit längre fram vände sig den mystiske på huvudet och sådana ögon har jag aldrig sett förr yttrade min berättare. Därpå kastade sig den okände upp på cykeln som stigit av i backen förut samt försvann med ett brak och då över räcket och in i skogen.

Det var en klar och ljus vinterkväll i **Ingelsby** då följande tilldrog sig. Ett par ungdomar kom vägen fram då de från en biväg som nu är borta, hörde fotsteg som knarrade i snön. De närmade sig men ingen syntes till. När de kom fram till där bivägen går ut, stod där ett par andra ungdomar. Dessa berättade att de också hört steg som hastigt närmat sig och gått förbi alldeles intill dem men ingen mänsklig varelse hade syntes till. Den borde ha syntes gott i den ljusa natten. Det berättas att på den plats där fotstegen hördes skall en man, Karl-Ulrik ha omkommit genom förfrysning just en sådan natt.

Blå Skrivbok renskriven av Ingvar Björck 2013-04-15